

Більчук О.О.
асистент кафедри права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир
Данько В.В.
полковник поліції, начальник Управління головної інспекції
ГУНП в Житомирській області

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ВІЙСЬКОВИХ РИЗИКІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ГАЛУЗІ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

В останні дні листопада та перші дні грудня 2023 року ЗМІ, які орієнтовані на висвітлення економічних питань часто згадують такі терміни як: «військові ризики»; «страхування військових ризиків»; «страхування інвестицій від військових та політичних ризиків».

Приводом для потрапляння теми військових ризиків, як страхових ризиків, у заголовки фінансових та економічних ЗМІ, стало прийняття законопроекту №9015 «Про внесення змін до Закону України "Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності" щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків» [1].

Про необхідність прийняття даного законопроекту наголошували представники внутрішніх, українських інвесторів [2].

З боку Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України, в цілому, велася та ведеться потужна адвокаційна кампанія процесу страхування інвестицій в Україну від військових та політичних ризиків [3].

РНБО співпрацює з міжнародним страховим брокером Marsh McLennan щодо розробки спеціалізованої платформи [4], за допомогою якої, авторизовані професійні користувачі страхового ринку в усьому світі зможуть отримати інформацію необхідну для проведення андеррайтингових та актуарних процедур при страхуванні військових ризиків в Україні [5].

Наведені приклади є яскравими маркерами того, що питання страхування інвестицій від військових ризиків є складовою національної безпеки в широкому розумінні поняття «національна безпека».

Також є очевидним, що на міжнародному рівні, в контексті України, концепція страхування від військових ризиків буде значно трансформуватися та розвиватися.

На національному рівні, концепція страхування від військових ризиків буде усвідомлюватися та створюватися. Причиною цього є те, що до повномасштабного вторгнення росії на територію України, військові ризики були присутні у договорах страхування, лише, як виключення зі страхових випадків.

Таким чином, напрацювання підходів до використання та формулювання військових ризиків, як елементу предмету договору страхування є перспективним напрямком роботи.

Національним законодавством України унормовано поняття страхового ризику на базовому рівні розуміння і працюючи з військовими ризиками, неможливо буде його оминати або не враховувати.

01.01.2024 набирає чинності новий Закон України «Про страхування», який є базовим та системним для галузі страхування. Даний закон запроваджує базові нормативні поняття та окреслює інфраструктуру галузі страхування.

Так, Закон України «Про страхування» під страховим ризиком розуміє ризик виникнення збитків чи додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів, або виникнення несприятливих змін у фінансовому стані, прямо чи опосередковано зумовлений зміною вартості активів та зобов'язань [6].

Також закон визначає ознаки страхових ризиків, які можуть покриватися договором страхування, зокрема:

1. Вірогідність та ймовірність настання;
2. Неможливість передбачити конкретний час, місце, обставини настання події, а також розмір шкоди в разі настання страхового випадку;
3. Відсутність ймовірності невідворотності настання події в період дії договору страхування, про що страхувальник або страховик заздалегідь були або мали бути повідомлені;
4. Настання події спричинить негативні матеріальні наслідки для страхового інтересу страхувальника або інших осіб, визначених у договорі страхування;

5. Настання події не пов'язано з навмисними діями страхувальника або інших осіб, визначених у договорі страхування (крім випадків, визначених законом або міжнародним звичаєм), і не передбачає отримання неправомірної вигоди [6].

Формулюючи у договорі страхування ризику, які має покривати страховий поліс, варто розуміти, що згідно нового Закону України «Про страхування» підхід до визначення ризиків значно глибший та більш системний, порівняно зі старим Законом України «Про страхування».

Новий закон, в поєднанні з підзаконними актами Національного Банку України запроваджує класифікації ризиків, які можуть покриватися договорами страхування. Так, кожен ризик має бути віднесений (кваліфікований) до якогось класу перед тим, як стати умовою договору страхування [7].

На даний час ні Закон України «Про страхування», ні проєкт «Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування», який розроблений Національним Банком України, не містять згадок про «воєнні/військові» ризики та їх ознаки.

В свою чергу, законопроект №9015 «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків» містить наступні положення ядром, яких є воєнні ризики: *«ЕКА провадить діяльність із страхування, перестраховування та надання гарантій відповідно до цього Закону та нормативно-правових актів, прийнятих для реалізації положень цього Закону, статуту ЕКА, внутрішніх документів ЕКА, що включає такі види діяльності:*

- страхування та перестраховування експортних кредитів, а також страхування та перестраховування від воєнних та/або політичних ризиків кредитів українських суб'єктів господарювання, пов'язаних з інвестиціями у створення об'єктів та інфраструктури, необхідних для розвитку переробної промисловості та експорту товарів (робіт, послуг) українського походження.

- *страхування та перестрахування прямих інвестицій з України, а також страхування та перестрахування прямих інвестицій в Україну від воєнних та/або політичних ризиків...»*

Також, проєкт №9015 визначає, яким чином буде усуватися прогалина у законодавстві про страхування щодо воєнних ризиків, зокрема зазначено, що Кабінет Міністрів України за погодженням із Національним банком України визначає перелік воєнних та політичних ризиків, а також умови та порядок страхування (перестрахування) таких ризиків при здійсненні ЕКА видів діяльності, визначених цією частиною.

Очевидно, що страхування воєнних ризиків про яке зазначено у проєкті закону № 9015 має виключний характер та буде здійснюватися в рамках статутного капіталу ЕКА.

Однак робота Кабінету Міністрів України та Національного Банку України над методичною частиною, з високою вірогідністю, буде базою для напрацювання нормативних актів, які дозволять приватним страховикам, можливо в партнерстві з державою, перенести воєнні ризики з розділу «виключення зі страхових випадків» до розділу «ризики, які покриваються» договору страхування.

Список використаних джерел

1. Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності : Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків від 14.02.2023 р. № 9015 / Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41349>

2. Європейська Бізнес Асоціація вітає прийняття проєкту Закону № 9015 щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків. *European Business Association* : веб-сайт. URL: <https://eba.com.ua/yevropejska-biznes-asotsiatsiya-vitaye-pryjnyattya-proyektu-zakonu-9015-shhodo-strahuvannya-investytsij-v-ukrayini-vid-voyennyh-ryzykiv/>

3. Свириденко Ю. Ухвалений Закон про страхування інвестицій від воєнних і політичних ризиків сприятиме залученню внутрішніх інвесторів та забезпечить підтримку української економіки. *База даних «Міністерство економіки*

України». URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=aac41e06-4dc9-42a3-a75f-26f47060fcef&title=UkhvaleniiZakonPro>

4. John Doyle Ukraine Recovery. *Marsh McLennan*. URL: <https://www.marshmcclennan.com/content/mmc-web/mmc-v2/en/pages/ukraine-recovery-efforts.html>

5. Вінокуров Я. Страхування воєнних ризиків. Як влада планує вмовити інвесторів вкладати в Україну зараз. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/07/4/701830/>

6. Про страхування : Закон України від 18 листопада 2021 р. № 1909-IX / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n149>

7. Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування : Проект Постанови / Правління Національного банку України. *Офіційний веб-портал «Національний банк України»*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_2023-06-29.pdf